

PERE ROSSELLÓ

ALGUNS RESSONS DE L'ESCOLA MALLORQUINA EN LA POESIA DE MIQUEL ÀNGEL RIERA

1. Els inicis

Pot semblar estrany associar el nom del poeta i narrador manacorí Miquel Àngel Riera (Manacor, 1930 - Palma, 1996) amb l'Escola Mallorquina, perquè *Poemes a Nai*, el primer llibre que publicà, fou un dels poemaris que més trencaren amb la tradició lírica insular. Evidentment, el nostre propòsit no és situar l'autor manacorí en les coordenades de l'Escola Mallorquina, amb la qual té molt poc en comú; sinó fer palès que, tot i allunyar-se'n intencionadament, l'obra de Riera conserva alguns ressons d'aquell corrent que dominà les nostres lletres des de finals del segle XIX fins als anys cinquanta.

Una de les tribunes periodístiques en què alguns dels escriptors manacorins —com Jaume Vidal Alcover, Guillem d'Efak o el mateix Miquel Àngel Riera, entre d'altres—, i d'altres mallorquins, es donaren a conèixer fou el setmanari "Arriba"¹. En aquest òrgan d'informació local, la literatura —i, sobretot, la poesia— hi va tenir un lloc destacat. "Arriba" defensà fermament un tipus de poesia força tradicional —tal com era propi dels anys quaranta—, de la qual Costa i Llobera i Joan Alcover eren considerats els mestres indiscutibles. Per altra part, la imitació del Segle d'Or castellà, amb tots els tòpics de l'espanyolisme de l'època, tan fomentat pel franquisme, també hi era molt present. Però també hi trobam algunes de les primeres mostres de la influència de la Generació del 27, que aleshores encara era gairebé reduïda a la imitació mimètica i tòpica de Federico García Lorca. Aquestes tres tendències, per tant, dominaven la poesia dels anys quaranta que es publicava a la premsa i a altres mitjans periòdics, com l'esmentat setmanari "Arriba". Tot i això, eren les dues primeres les que solien triomfar als certàmens locals.

L'obra poètica inicial de Miquel Àngel Riera no es va sustreure a cap d'aquestes tres influències. Es tracta de peces tributàries de l'èpo-

ca, en les quals és fàcil advertir les qualitats versificadores del nostre autor. De fet, l'obra lírica que Riera inicia en aquests anys de joventut, en català i en castellà, sembla néixer sota diverses influències, des de la poesia clàssica espanyola fins a les cançons aleshores de moda. Aquesta diversitat només és un reflex de la manca d'orientació literària i de la formació cultural deficient del moment. I, de fet, serà la lectura de la Generació del 27, iniciada el 1948, el que acabarà per fixar una única orientació en la seva obra, que es reflectirà en diversos poemes² i llibres sencers en castellà que restaran inèdits: *Horas en blanco Las sandalias de Atenea*, *Amigo lejano*, *Por el frontis del ocaso en el monte* i *Inventario previo*, a partir dels quals elaborarà una selecció titulada *El ángel y otros indicios*. Tanmateix, també Riera ja elabora en aquests anys un llibre en català, *Bolles de fang*, que com els altres tampoc no publicarà.

Miquel Àngel Riera sempre va remarcar el caràcter de descobriment que per a ell representà la lectura de la Generació del 27, la qual cosa ha estat subratllada pels crítics que han estudiat la seva poesia. De fet, el pes de la Generació del 27 es pot detectar en tota la seva poesia, des de *Poemes a Nai* fins a *El pis de la badia*³.

No ens interessa insistir-hi. Però hem de recordar que a Mallorca, en l'època en què el nostre escriptor s'inicia en el món de la poesia, la Generació del 27 s'havia convertit en el model més atractiu i adient per substituir l'estètica de l'Escola Mallorquina. Així, almenys, ho havien vist Bernat Vidal i Tomàs, Cèlia Viñas i, poc després, quasi tota la Generació dels 50: Blai Bonet, Jaume Vidal Alcover, Josep M. Llompart... L'enfrontament entre el model líric del 27 i el de l'Escola, per tant, no sols és estètic sinó també, en certa mesura, generacional.

Tanmateix, l'obra dels poetes de l'Escola Mallorquina, sobretot de Costa i Llobera i d'alguns dels epígons que encara eren actius a la postguerra, era una de les poques lectures catalanes a què Miquel Àngel Riera va tenir accés en la seva etapa de formació. Poemes de Rafel Ginard Bauçà o del primer Llorenç Moyà, assidu als certàmens de l'època, constituïen la poesia catalana "viva" d'aquells anys. Si bé Riera aviat considerarà aquest corrent superat i més tost propi del passat i es decantà cap a una poesia més moderna, hem de pensar que l'Escola Mallorquina formà una mena de substrat, que en alguns moments — de vegades, molt més tard— deixa veure la seva petjada.

2. De *Poemes a Nai* a *Biografia*

El 1965, en aparèixer —amb un retard més que considerable—

Poemes a Nai, Josep M. Llompart advertia al pròleg el domini formal implícit en unes composicions innovadores, gairebé revolucionàries: “El poeta, *fidel a la tradició insular*, coneix la tècnica del vers i en té una cura exquisida. En el seu llibre sovintegen els versos perfets en ells mateixos, els versos que, despresos del poema, s’enganxen, tos-suts, a la memòria”⁴. Llompart, amb la seva excel·lent agudesa crítica, ja aleshores notava en Miquel Àngel Riera “la virtut de transfigurar en ponderada, discretíssima bellesa tot quant toca”⁵. Ara bé, l’ús del decasíl·lab —tampoc no absolut en totes les composicions del volum— no era l’únic indicatiu d’aquesta teòrica fidelitat a la tradició mallorquina. Llompart encara apuntava que als *Poemes a Nai* senyorejava “una fon-da coneixença del dringar líric de cada mot i de l’exacta mesura del poema”⁶. Això no obstant, la lectura del poemari no ens palesa cap mena de continuïtat respecte de l’Escola Mallorquina. Només algunes figures o expressions esparses, si les situam fora del seu context, podrien suggerir-nos algun lleu paral·lelisme amb la poesia mallorquina anterior als anys cinquanta. Al poema VI, per exemple, ens diu que “els enganys són bells com a roselles”. Però poques imatges més hi trobaríem que tinguin una base lògica o racional. En canvi, el que hi predomina és la imatge, metàfora o comparació, basada en una associació il·lògica i, per tant, molt més sorprenent i innovadora. D’aquesta manera, l’herència de l’Escola Mallorquina sembla molt feble i més tost imprecisa, tal com l’explicava Llompart. I, com veurem, així romandrà, aletargada, pràcticament durant la major part de la seva obra.

Nou anys separen l’aparició de *Poemes a Nai* de la publicació del llibre següent, *Biografia*, un poemari que sofrirà diverses reescriptures, la darrera de les quals va tenir lloc poc abans de la mort de l’escriptor amb motiu d’una reedició conjunta d’aquests dos primers poemaris (1995). *Biografia*, amb els dos llibres següents, *La bellesa de l’home* (1979) i *Paràbola i clam de la cosa humana* (1974), representarà un canvi força important en la trajectòria del nostre poeta. Xavier Bru de Sala ha sintetitzat mitjançant una comparació de caire “històric” el canvi experimentat per la poesia de Miquel Àngel Riera entre *Biografia* i *Poemes a Nai*:

“Aquell esperit indòmit, pre-bíblic, bàrbar, meravellat, de *Poemes a Nai* ha anat a escola a Roma, coneix l’imperi i la seva administració, i en participa, sap quins són els ressorts del poder, l’ordre de la jerarquia. Per sobreviure, ha de passar revista de si mateix, nu, de cara al mirall, venent la temptació de l’artifici i el refinament, de la literatura conformada amb la societat que se l’ha fet seu, a cops de brutalitat. La veu que anirem descobrint al llarg de tots tres llibres és, repetim, la del bàrbar que ha anat a escola a Roma, i no li

agrada Roma, però es deleix per l'art i la bellesa que només Roma genera, i s'extasia, i s'enrogalla"⁷.

Tot i córrer el risc d'alterar el sentit de les paraules del crític català, la imatge que ha emprat per descriure l'evolució de la poesia de Miquel Àngel Riera ens resulta plena de suggestions. En primer lloc, pel caient clàssic, grecollatí, de la tradició lírica de Mallorca. En segon lloc, perquè si substituïm Roma per Escola Mallorquina o per classicisme, les paraules de Xavier Bru de Sala segueixen conservant tota la seva validesa. És a dir, Riera coneix la nostra tradició poètica, l'ha apresca i, encara que no li agrada, l'admira i la respecta. O, dit d'una altra manera: la voluntat de trencar motlles, palesa a *Poemes a Nai*, s'ha transformat ara en una veu més asserenada, més quieta i reflexiva, actitud més adient a una tradició autòctona que no vol seguir.

No creguem, però, que *Biografia* i els llibres següents representin un pas enrere respecte dels corrents dominants en la poesia catalana del moment. Tot el contrari, hi pesa una nova influència, tangencial, que també serà present en els dos poemaris següents: el realisme. Això no obstant, no podem considerar que cap d'aquests tres llibres responguin amb exactitud al que fou el "realisme històric"; però tampoc no podem negar el pes d'aquest corrent en el canvi d'orientació de la poesia de Riera. El pas a un llenguatge més directe i menys metafòric, el pes de l'element narratiu i biogràfic, un cert "compromís" molt personal, la introducció d'enumeracions, de personatges anònims i de referents del món exterior, etc. deuen la procedència a l'estètica que s'imposà al decenni dels seixanta. Ara bé, Miquel Àngel Riera, com pocs poetes, aconsegueix defugir tots els paranys que aquest corrent li podia parar. Ens ho diu expressament al darrer poema de *Biografia*:

...“mai no escriuré el poema o pasquí gesticulant
 contra el peu maleït que engruna els negres
 ni tractaré de salvar les bones formes
 amb el gest fàcil
 d'alçar el puny d'un vers
 contra la guerra del Vietnam”.

No hi trobam, per exemple, els tòpics de l'explotació dels obrers, ni les reflexions sobre Espanya, tan freqüents en la poesia realista. Encara que tampoc no podem afirmar que la denúncia hi sigui absent. Si se n'escapa és precisament perquè, com a *Poemes a Nai*, no consent que el jo del poeta deixi d'esser el nucli de les seves composicions. Al capdavall, la realitat exterior només li interessa en tant que

l'influeix i, per tant, forma part d'ell. O, també, en tant que ell forma part del món exterior.

Sens dubte, en aquest canvi ha tengut un pes decisiu l'opinió de Joan Oliver, "Pere Quart", el qual en un breu pròleg advertia que a la redacció prèvia a l'edició de *Biografia* hi havia expressions no gaire "felices, massa intricades, amb imatges improvisades o automàtiques" i que "Sovint la locució cau en una mena de superrealisme aparentment gratuït que contrasta amb la legítima i rica limpidesa dels bons moments"⁸. El fet és que segurament les paraules de l'autor de *Vacances pagades* motivaren abans de la publicació del llibre una poda d'aquestes expressions oníriques i/o barroques que, segons el poeta, "quedaven ja lluny del programa estètic que maneig ara per ara"⁹. No podem saber fins a quin punt aquest canvi d'orientació fou positiu, car sense conèixer la primera versió del llibre es fa difícil calibrar-ne les conseqüències.

L'assumpció d'un llenguatge més directe, menys metafòric, que vol allunyar-se de barroquismes, implicava una nova "regla" d'ascendència clàssica, la claredat, que ja feia possible una certa aproximació a la tradició de l'Escola Mallorquina. Tanmateix, a *Biografia* gairebé no hi trobam referències a autors clàssics. L'inici del llibre, això sí, ens remet als primers versos de *La Divina Comèdia*, de Dant:

"En aquest punt del temps, quan per la meua vida
adesiara hi sona amb la veu d'un oceà cansat"...

En canvi, com a les seves novel·les, sí hi apareixen descripcions d'elements característics del paisatge ancestral o de la realitat casolana mallorquina, totalment depurades de qualsevol connotació costumista, folkòrica o pintoresca. Aquests elements conserven en l'obra de Riera un cert caràcter elegíac, amb la qual cosa sí coincideix amb l'Escola Mallorquina. Ens en serveixen d'exemple aquests versos del segon poema:

"La vinya era neta i grenyal, a la sortida del poble.
La vinya, ampla i litúrgica,
cantava noces pròpies, abraçant-se amb els pàmpons.
Aquí, la caseta
clucada, de color de test,
el pou fidel i casolà
amb l'aigua fada i quadrada,
i la figuera solemne
que tot d'una amb tothom emparentava.
Sullà, les pruneres de frare

s'estenien quaresmals per la tanca de maresos
lliurats ja a assumir el color,
el malnom
i els òxids particulars de la meva família.”

En trobarem alguns altres exemples arreu del llibre, com “la cortina de ferro / del cafè” o la “barra de sivina agra”. Això no obstant, no deixen d'esser simples detalls, elements purament descriptius, esbossats pel poeta perquè constitueixen l'essència del seu món quotidià.

3. La bellesa de l'home i Paràbola i clam de la cosa humana

Després de *Biografia* Miquel Àngel Riera escriu els dos poemaris en què farà més palesa la seva actitud davant el món, el que podríem dir-ne la seva “ideologia”. A *La bellesa de l'home* Riera s'acara amb un dels temes centrals de la seva obra: la relació intrínseca entre l'ésser humà i la necessitat de la bellesa. En certa manera, aquest poemari ens explica la “poètica” del nostre autor i, per tant, és imprescindible per entendre tota la seva obra. El primer vers del llibre resumeix l'actitud del poeta: “La bellesa de l'home és que crea bellesa.” Aquesta idea inicial es va desenvolupant en aquest i en els poemes següents, en els quals ens diu que: “la bellesa és l'home que crea bellesa”; “la bellesa és ell / que la treu del no-res i la fa eterna / i a mesura innumerable d'una imatge, la seva”; “La bellesa del món és la que hi posa l'home”; o ens parla de la capacitat salvadora de la bellesa; de la “genital necessitat de bellesa” que sent l'home; etc.

Excepte algunes poques imatges i comparacions, no podem establir gaire semblances concretes o “formals” entre aquest llibre i l'Escola Mallorquina. En canvi, hem de relacionar el pensament que subjau a *La bellesa de l'home* amb el que inspira Joan Alcover, explicat sobretot a la conferència *Humanització de l'art* (1904). Els paral·lelismes són múltiples: tant Alcover com Riera defensen la llibertat creadora de l'individu per sobre de les modes artístiques del moment, ambdós defensen que l'art impregni la totalitat de la vida col·lectiva i, sobretot, ambdós només conceben l'art com un fet intrínsecament unit a l'ésser humà. “*Nibil humanum a me alienum puto* —escriu Alcover, tot citant Terenci—; i, a la inversa, *a me alienum puto* lo que no faci olor d'humanitat, lo que no dugui un rastre dels afectes, odis, records, aspiracions o desitjos que commouen la humana criatura, lo que no entri de prop ni de lluny en el cercle de la nostra existència, que és petita, però tanca la realitat que té per marge l'infinit, com és petita la gota de ro-

sada, però la fondària del cel i la llum dels actes s'hi reflecta"¹⁰. De la mateixa manera, Miquel Àngel Riera subratlla un cop i un altre que l'únic que atreu la seva atenció és l'ésser humà, aquest "trist animal trist / del qual, / quan ho és, / m'interessa / fins i tot / la podridura."

A més, alguns poemes de *La bellesa de l'home*, com també altres de *Paràbola i clam de la cosa humana*, presenten un to asseveratiu — motivat per l'ús de la segona persona—, que ens recorda algunes de les composicions d'*Horacianes* de Miquel Costa i Llobera. Tot i les distàncies entre Riera i Costa, ambdós fan ús d'un cert to "declamatori" quan volen adreçar-se directament al lector. Un tret, aquest, que té molt a veure amb una pretesa imitació del classicisme subjacent en ambdós escriptors, però més intencionada en Costa que en Riera. No oblidem les freqüents referències als "déus" i l'interès personal pel món grecollatí que l'escriptor de Manacor va manifestar en moltes ocasions. Del classicisme de Costa, no cal ni parlar-ne. Tanmateix, com ha estudiat el Dr. Pau Gilabert¹¹, el classicisme de Miquel Àngel Riera és profundament amarat de paganisme i de sensualitat i, per tant, no pateix les falsificacions religioses que trobam a l'autor d'*Horacianes*.

El lligam entre Miquel Costa i Llobera i Miquel Àngel Riera es fa encara més explícit a *Paràbola i clam de la cosa humana*, el leit-motiv del qual —"Deixau-me ser qui som"— remet directament i voluntària a l'apotgema de l'oda "Als joves" de Costa: "Siau qui sou". Aquest paral·lelisme no podia passar desapercebut a Miquel Dolç, el prologuista, que considera el llibre com un manifest "vehement en defensa de la personalitat, d'un mateix"¹². I, això no obstant, *Paràbola i clam de la cosa humana* és una obra de filiació essencialment "realista", atès el seu vessant cívic. Un "civisme" que, al capdavant, té poc en comú amb la revolta, angoixada o disbauxada, dels joves dels seixanta. I, en canvi, tot i l'individualisme latent, sembla més tost hereda de la "civilitat" romana o grega.

D'alguna manera, la proposta de Riera és relacionable amb la de Costa, encara que sovint en suposi la correcció o àdhuc la contradicció. La rebel·lia individualista davant els "prohoms, potser déus", que tenen cura del "regiment de la cosa pública", explicada al poema II, es pot relacionar amb el tema de "L'Hèroe" costalloberià. El component patriòtic o nacionalista, tan clar a l'oda "Als joves", es pot retrobar al poema III, on Riera demana respecte per la nostra identitat nacional als ciutadans d'altres indrets que s'han establert a la nostra terra. Dolç hi adverteix també la presència de la màxima *lupus est homo homini* de Plaute, motiu que es desenvolupa al poema XI: "...l'home és un llop. I és fals: resulta / que l'home / és infinitament més llop que el llop"... Un tema, tanmateix, molt allunyat del poeta pollencí;

però que palesa el lligam dels poemes de Miquel Àngel Riera amb la cultura clàssica.

4. *Llibre de benaventurances i El pis de la badia*

Als dos últims poemaris, *Llibre de benaventurances* (1980) i *El pis de la badia* (1992), Miquel Àngel Riera torna a una poesia mesurada, en la qual predomina l'ús del decasíl·lab i de l'alexandrí. El respecte a la mètrica més tradicional —però no pas a la rima— ens suggereix un gir en el rerefons classicitzant de la seva poesia. Aquest, que abans s'explicitava sobretot en els efectes declamatius del discurs, ara se cerca en els aspectes formals o mètrics del poema. Aquests dos llibres, a més, presenten altres canvis: ja no hi trobam aquells extensos poemes en vers lliure dels llibres anteriors; l'expressió és molt més senzilla, menys retòrica i directa; ara els poemes generalment no són tan llargs i, com hem dit, solen respectar una mètrica sil·làbica regular; els llibres ja no estan formats per tretze poemes, sinó per un nombre major de composicions (vint-i-sis al *Llibre de benaventurances* i trenta a *El pis de la badia*); i, sobretot a *El pis de la badia*, s'accentua el tractament de la temàtica amorosa.

A *Llibre de benaventurances* alguns procediments retòrics, com la invocació a la segona persona o algunes imprecacions (per exemple, la que encapçala el poema 22: "Honor etern als mentiders!"), ens recorden altra vegada l'adopció d'un to classicitzant. Fins i tot ens podem demanar fins a quin punt no hi ha una certa relació entre el segon poema del *Llibre de benaventurances*, dedicat a "aquell que un jorn lliurà la vida / al compromís profund de cercar la bellesa", i l'oda "A Horaci" de Costa i Llobera, en què el poeta pollencí demana precisament "seny i bellesa agermanar". És a dir, ambdós ens parlen del tema de la unió entre art i vida. Una altra vegada podem relacionar el concepte d'"humanisme" de Riera amb el de Joan Alcover, car al darrer poema parafraseja la famosa frase de Terenci citada per l'autor de *Cap al tard*: "i home som: no veig cosa que sembli preferible / a ser part de tan rara i mala espècie". Encara que siguin poques, aquestes semblances ens pareixen molt significatives i, en definitiva, responen a una profunda assimilació de l'obra dels grans mestres mallorquins per part de Miquel Àngel Riera.

A *El pis de la badia* hi predomina la reflexió sobre l'amor, que sovint porta el poeta a un cert conceptisme. La profunditat en l'anàlisi del sentiment amorós, sense oblidar l'aspecte eròtic o sensual, poc té a veure amb la superficialitat i la carrincloneria amb què l'Escola Ma-

llorquina, especialment els denominats “epígons”, va tractar aquest tema. Hom pot pensar l'escàndol que provocaria en els autors de l'Escola Mallorquina un poema com el X, en què Riera diu:

“Vull pecar molt, de totes les maneres,
a contrapèl de tots els manaments.
Des d'ara dic que, mentre tengui vida,
per molt que m'assetgeu amb bons consells,
vull dur la meva ossada reblanida
per la conducta més concupiscent.”

Ara bé, en aquestes dues darreres obres Miquel Àngel Riera empra un llenguatge molt més directe i planer que en les anteriors. Les imatges i les comparacions són força senzilles i no contenen cap mena d'automatisme o d'onirisme. A més, a *El pis de la badia* són freqüents formes que podríem qualificar d'“idiolectals”, com “miquelangejar”, “emmiquelada”, “existidora”, etc. Hi ha la intenció de deixar el to declamatori, en “veu alta”, que caracteritzava, sobretot, *Paràbola i clam de la cosa humana*. Ara, en canvi, sembla que el poeta parla en “veu baixa”, car ja no s'adreça als altres sinó a un “tu” concret i definit, per la qual cosa ha d'adoptar un registre més íntim. Riera ha trobat definitivament un estil propi, en el qual ja totes les influències —Escola Mallorquina, Generació del 27, realisme històric, etc.— han perdut tots els seus trets antics i s'han fos en una nova veu personal i intransferible.

5. Conclusió

La poesia de Miquel Àngel Riera s'allunya intencionadament de la tradició lírica de l'Escola Mallorquina, sobretot des de la coneixença de la Generació del 27. Ara bé, l'empremta de la lectura dels grans poetes mallorquins del canvi de segle, Costa i Llobera i Joan Alcover, efectuada a la joventut, persisteix al llarg dels anys. Sobretot es manifesta en una especial atenció als aspectes mètrics i en una concepció “humanística” de la literatura i de l'art. Les coincidències més paleses, però, es detecten en aquelles obres de Riera escrites als anys setanta sota la influència del realisme històric, car l'abandonament d'un llenguatge massa metafòric o surrealista el condueix a la recerca de la claredat i a l'adopció d'un cert to classicitzant. Tot i això, la ideologia que subjau en la poesia de Miquel Àngel Riera l'aparta definitivament d'aquells que constituïren les seves primeres lectures en llengua catalana.

Pere Rosselló Bover
Universitat de les Illes Balears

NOTES

¹ Cf. P. ROSSELLÓ BOVER, «El setmanari "Arriba" i el ressorgiment de la literatura catalana a Mallorca durant la postguerra». *Lluc*, 759 (novembre-desembre 1990), pàgs. 35-38.

² Riera publica a «Arriba» diversos poemes molt mimètics dels corrents de l'època com «Cervantes en prisió», *Arriba*, 424 (4 maig 1946). Posteriors són: «El llumet blau», *ibid.*, 501 (31 gener 1948); «Romance de la niña loca», *ibid.*, 544 (27 novembre 1948); «Presencia», *ibid.*, 546 (11 desembre 1948); «Autodidaxia», *ibid.*, 549 (1 gener 1949); «Nit caragolera», *ibid.*, 553 (29 gener 1949); «Post-comunió», *ibid.*, 568 (14 maig 1949); «Recogimiento», *ibid.*, 728 (7 juny 1952). Aquest últim havia sortit a *Poesía Nueva*.

³ Cf. P. ROSSELLÓ BOVER, «La influència de la Generació del 27 en la poesia de Miquel Àngel Riera». *Estudis Baleàrics*, núms. 54-55 (febrer-setembre 1996), pàgs. 53-68.

⁴ J. M. LLOMPART, «Pròleg a "Poemes a Nai" (1965)» reproduït a *Tots els poemes (1957-1981)* (Barcelona: Edicions 62, 1985), pàgs. 203-204. [La cursiva és nostra.]

⁵ *Ibidem*, pàg. 203.

⁶ *Ibidem*, pàg. 204.

⁷ X. BRU DE SALA, «Pròleg» a *Tots els poemes (1957-1981)*, *op. cit.*, pàgs. 20-21.

⁸ J. OLIVER, «Pròleg a "Biografia" (1974)» reproduït a *Tots els poemes (1957-1981)*, *op. cit.*, pàg. 207.

⁹ M. À. RIERA, «Nota de l'autor» a *Tots els poemes (1957-1981)*, *op. cit.*, pàg. 57.

¹⁰ J. ALCOVER, *La humanització de l'Art i altres escrits* (Palma: Ed. Moll, 1988), pàg. 43.

¹¹ Cf. P. GILBERT I BARBERÀ, «Maleït platonisme! Pell, carn i cos de persones concretes: etapes d'un combat lliurat —i vençut— en l'obra poètica de Miquel Àngel Riera»: a *Homenatge a Miquel Dolç. Actes del XII Simposi de la Secció Balear de la SEEC. Palma, 1 al 4 de febrer de 1996*. A cura de M. del C. Bosch i M. A. Fornés. (Palma de Mallorca: Conselleria d'Educació, Cultura i Esports del Govern Balear, 1997), pàgs. 531-547. Del mateix autor també cal consultar: «Lectura heraclítica de *La bellesa de l'home* (quelcom més que un caprici)», *Estudis Baleàrics*, 54-55 (febrer-setembre 1996), pàgs. 43-51; i «*Els déus inaccessibles*, de Miquel Àngel Riera, o el perquè l'Occident Platònic no pot restaurar el paganisme», *Anuari de Filologia*, XVI (1993), pàgs. 45-62.

¹² M. DOLC, «La "cosa humana" de Miquel Àngel Riera» reproduït a *Tots els poemes (1957-1981)*, *op. cit.*, pàg. 209.